

MAKUSI

1630eko maiatzaren 4an sortu zen Igartu. Ez zuen munduratzean negarrik egin, baserriek ez baitute arnasa hartzeko negarrik egiten. Amalurrek goxo hartu zuen bere besotan, Ezkioko belardi batean eman zion lekua, bere harrizko azal leuna, oraindik bigun eta heze. Baserri haren ederra ikusi zutenek irribarre egiten zuten, zeinen dotorea zen gorazarre egin, baina Igartuk ez zuen bere bururik sekula ikusi, ez bererik ez besteenik. Beste denok bezala, Igartu ere, begiekin jaio zen. Baserrien begiak, gizakiok leiho deitzen ditugun horiek dira. Hasieran, normala izaten omen da leihoak argitasun berri horren aurrean zer egin ezin jakinda, itsumustuan aritzea, baina, pixkanaka, munduari begiratzen ikasten da. Gu bezalaxe. Igarturen ikusi ezina, lehen hilabetetako kontua zela uste zuten, baina ezpa. Itsu sortu zen, gaur arte.

Ikusmenaren faltan, gainerako zentzumenak izugarri garatu zituen. Neguan, elur malutek kili-kiliai sortzen zizkioten gorputzean; haizea, bertaratu baino lehen entzun zezakeen; lapikoko saldak, ziza atera berriak, era guztietako hodeiak, zein inguruko puzkerrak usaintzera heldu zen. Pentsa zein estu ibiltzen zen babarrun egunetan! Bizitza eta heriotza ere sumatzen zituen Igartuk.

-Gure Marzelinok, ez du hilabete hau pasatuko. - Hala kontatu zion ostegun batez *Kata* katamotzari, eta halaxe izan zen. Igarturen baitan bizi zen Mendiguren familiako Martzelino, hilabete eskasean hil zen. Ez galdetu nola. Igartuk asko zekien, baina den-dena ezin.

Ezkioko paraje hartan bazen baserri andana, baina Igarturi ez zioten kasurik egiten gainerakoek. Euren etxe-barruko txutxu-mutxuak parrastan kontaktzen pasatzen zuten eguna; urlia ezkontzera doala, etxetik joatekotan dela sandia, edo berendia, triste dabilela aspaldian. Igartu baserri "gaixoa" zela uste zuten, ikusmenik ez zuen baserria ezin zela baserri "osoa" izan, eta ziria sartuz ibiltzen zitzaizkion.

-Igartu, begitik al haiz ihartu? - botatzen zion bihurri Salete baserriak.

-Salete, ito aurretik, ez ezan ahoa hainbeste bete! - Igartu ez zen isilik gelditzen.

Beno, Igarturi, gertuko lagunek *Igar* deitzen diote, eta zuk ere honezkero lagun eginda izango duzu, ezta? Hemendik aurrera, beraz, dei diezaiogun Igar.

Igar gazte galaia zen artean. Pum, pum, pum. Zerua lur, eta lurra zeru bihurtuko zela zirudien. Zer zen hura baina? Trumoi hotsa ez zela bazekien Igarrek, hura sumatzeko gai izaten zen. Egundo halakorik entzun gabea zen. *Arraro* arranoa aditu zuen hegaka bere buru gainean, eta hari galdetu zion.

-Arraro, harritua nagon zeharo. Ehiztari festaren bat al dago? - tiroa hotsa nabaria zen: *pum, pum, pum*.

-Ez Igar, gerra hasi dun han, eta hona zetorren bihar. - Gerra. Hitza entzun bezala, Igarren azala, baserriaren pareta, uzkurto egin zen. Eta hala izan zen. Gerra

Karlista iritsi zen Ezkiora. Mertzikondoen usainari gain hartu zion izerdi eta polboraranenak, beldurra ukigarria zen, eta besterik ez zen entzuten: "Gora *foruak!*", "*foruak Euskal Herriarentzat!*". Igarrek ez zekien zer ziren foruak, eta orduko izurik errepika ez zedin, ez zion inori galdetu. Nik ere ez dakit azaltzen, eta zuk ba al dakizkizu zer diren foruak? Akaso, zure ingurukoren batek jakingo du, galdetuko al diozu?

Foruak foru, pasatu zen ordukoa, eta etorri ziren ondoren beste gerra batzuk. Igarrek berak, ez zuen ezbehar handirik izan gerretan, baina bere inguruak astindu latza jasan zuen: mendigurendarrak triste, artasoroak erreta, animaliak ezkutuan. Alabaina, minak momentuaren kontzientzia handitzen lagundu zion Igarri, eta gaztaroari agur esaten ere bai. Azal-paretak zartatuago zituen, burua soildu zitzaion teilaren bat erori ahala, eta gorputzeko zirrikitu guztietatik entzun eta usaindu arren, gaitasuna apaldu zitzaion denborarekin. Hala ere, Igarrek bazekien, bere zentzumenen eskatea ez zela orkatzak horren gutxi ibiltzearen arrazoia. Sagarrondoek ez zuten garai bateko betetasunik, inguruko baserriek txutxu-mutxuan aritzeari utzi zioten, eta haizeak, erreloarena ez zen usain bat zekarren. Zer ari zen pasatzen?

-Axe, -gau batez gerturatu zitzaion azeri lagunari zuzendu zitzaion Igar - zergatik hainbeste aldaketa klase?

-Igar, industria eta fabrikak; gizakiak aldatu dizkin gure inguru politikak. Dena zagon itsusi, nik ere, zu bezala, nahiago ez ikusi.

Itsusi, nahiago ez ikusi. Igarrek behin baino gehiagotan esan izan zien lagunei, ez ikusi arren sentitzeko gaitasuna bazuela, eta "itsusi" ezeri ez deitu arren, bazirela gehiago edo gutxiago gustatzen zitzaizkionak. Industria eta fabrikek inguruari eta bere gorputzari ekarri zioten aldaketa ez zitzaion gustatu hasiera batean: sortutako kea denbora gutxian, zeru bihurtuko zela uste zuen; zaratak, txoriak mututuko zituela, eta lurrari, halako ebaki eta izaizkiak egin zizkion petrikiloa, txintxilinka jartzeko gogoak sutzen zuen Igar. Gainera, auskalo nondik, zertarako ez zekitela, pinua etorri zen. Pago, gereziondo eta haritzek, mesfidati hartu zuten atzerritarra. Igarrek hasieran ere bai, harik eta, berarengandik gertu ernatu zen *Pin* pinua ezagutu arte.

-Pin, gaur ere lehor eta zikin! - botatzen zion Igarrek lagunari, bere adarrez, adarra joz.

Pin oraindik euskaraz ez zen erabat moldatzen. Belarriprest-a zen, bere hosto bakoitzarekin entzuten zituen Igarren kontuak. Ahal zuenean erantzun, eta bestela, barre egiten zuen. Entzun al duzu sekula pinurik barrezka? Hala ez bada, belarria jarri behar duzu bere enborraren kontra, baina begiratu, ea hostoak gorritu zaizkion. Hosto gorriek, pinua gaixotu egin dela esan nahi dute. Horrelakorik ikusiz gero, muxu bat eman behar zaie enborrean, berriro ere barre egin dezaten.

Pinuak lagun eginda, industria eta fabriken aldaketen hasierako ezinegona baretu zen ezkiotarrengan. Aspaldian gainera, geroz eta jende gehiago zetorren paraje hartara, Igarren bueltara batez ere.

-Ai ama, zergatik dator hainbeste jende niregana? - Igarrek ez zuen ondo ulertzen, baina gazte garaian ez bezala, erantzun denak bilatzea alferrikakoa zela ikasita zegoen gure baserria. Galderak egiten zituen, arnasa hartu eta momentua sentitu. Gustatzen zitzaion zekarten bizi-poza, gustatu, korrika sentitzea baratzean edo eskaileretan gora, gustatu, egiten zizkioten ukituak eta laztanak. Maitatua sentitzen zen Igar.

Azken urteetan Igarrek izan ditu beldur-egun batzuk. Gerra gogorarazten zioten hotsak entzuten zituen nonahi, pum, bum, brrrggg. Inoizko tren azkarrena lur haietatik barna pasatuko zela kontatu zion Axek. Igarrek ordea, jakin zuen beldurra indar bihurtzen, eta onartzen, dena ez dagoela gure esku, dena ez dela gure gustagarri, denak duela bere bukaera: landareak zimeldu egiten dira, eta beste batzuk sortu ondoren; baserriak erori, hustu eta birrindu egiten dira, baina berriak ere eraiki zein txukuntzen dituzte; Amalurraren gorputza, paisaia, aldatu egiten da urtaroka, urteka eta ur-tantaka. Igarren gorputza zein gurea egiten den bezala.

Igarrek ikusi ez, makusi egiten du. Usaindu, entzun, sentitu, bizi. Ikusi ezina baino, ezinikusia askoz ere gaitz txarragoa baita. Igar bisitatzera joaten bazara, ez ezazu besoa altxatuz agurtu, ez zaitu ikusiko-eta. Emaiozu muxu goxo bat bere azalean, konta iezaiozu istorio politen bat edo bota puzker txiki bat, disimulan.

Ezizena: Kaxiano

Pd: ipuin hau, ederra litzateke, brailean idatziko balitz.